

ΥΠΟΤΙΤΛΙΣΜΟΣ: ΜΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΥΠΟΤΙΤΛΙΣΜΟΣ;

Υποτιτλισμός είναι η μετάφραση της ειφώνησης και των διαλόγων που υπάρχουν σε μια ταινία/ ντοκιμαντέρ/ επεισόδιο τηλεοπτικής σειράς, και η προσαρμογή του μεταφρασμένου κειμένου στην τελική εικόνα με μορφή γραπτού κειμένου. Διακρίνουμε το στάδιο της μετάφρασης και το στάδιο της προσαρμογής («ρίξιμο» ή χρονισμός υποτίτλων). Η προσαρμογή είναι το συνταίριασμα του μεταφρασμένου κειμένου με την αντίστοιχη προφορική φράση.

ΠΟΥ ΔΙΑΦΕΡΕΙ ΑΠΟ ΑΛΛΑ ΕΙΔΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ;

Το μεταφρασμένο κείμενο έχει απόλυτο περιορισμό στο χρόνο και το χώρο που μπορεί να μείνει ένας υπότιτλος στην οθόνη καθώς πρόκειται για απόδοση προφορικού λόγου και όχι γραπτού κειμένου. Επομένως, ο μεταφραστής/υποτιτλιστής «αποδίδει», δηλαδή απλοποιεί, περικόπτει και προσαρμόζει το μεταφρασμένο κείμενο, επειδή η ομιλία είναι ταχύτερη από την ικανότητα ανάγνωσης του θεατή.

ΠΟΥ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΥΠΟΤΙΤΛΟΙ;

Στις κινηματογραφικές ταινίες, τις τηλεοπτικές σειρές, τα ντοκιμαντέρ και τα DVD, αλλά και σε οποιοδήποτε άλλο οπτικοακουστικό υλικό απαιτείται μετάφραση προφορικού λόγου (π.χ. διαφημίσεις, εταιρικά DVD).

ΠΟΥ ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ ΟΙ ΥΠΟΤΙΤΛΙΣΤΕΣ;

Κυρίως συνεργάζονται με ιδιωτικές εταιρείες οι οποίες αναλαμβάνουν τον υποτιτλισμό ταινιών, κλπ., για λογαριασμό καναλιών, εταιρειών διανομής DVD, κ.ο.κ. Ορισμένα κανάλια (ελάχιστα) έχουν δικό τους μεταφραστικό τμήμα.

Είναι συνήθως ελεύθεροι επαγγελματίες (έχουν ΟΑΕΕ, "με μπλοκάκι") και αμείβονται ανάλογα με την παραγωγή τους. Η κοστολόγηση γίνεται συνήθως με το λεπτό του οπτικοακουστικού υλικού, δηλ. ένα λεπτό χρόνου ταινίας αμείβεται από 0,65 λεπτά μέχρι και 1,15 ευρώ ανάλογα με την εταιρεία και το είδος του προγράμματος που πρέπει να υποτιτλιστεί. Κάποιες εταιρείες κοστολογούν κατά προσέγγιση, δηλαδή πληρώνουν το ίδιο για ένα επεισόδιο σειράς διάρκειας 42 λεπτών όσο και ένα άλλο διάρκειας 46 λεπτών: 40 ευρώ μικτά. Η αμοιβή αυτή αφορά τόσο τη μετάφραση όσο και την προσαρμογή των υποτίτλων. Ωστόσο, κάποιες εταιρείες αναλαμβάνουν οι ίδιες την προσαρμογή και ο υποτιτλιστής τους παραδίδει μόνο τους τίτλους σε κάποιο έγγραφο κειμένου. Σε αυτή την περίπτωση, η αμοιβή ανά λεπτό προγράμματος είναι πάντα χαμηλότερη από τις προαναφερθείσες.

Οι υποτιτλιστές δουλεύουν συνήθως στο δικό τους χώρο, έχοντας πάρει την εικόνα και τους απομαγνητοφωνημένους διαλόγους («σενάριο», «script», «transcript») από την εταιρεία. Αρχιτέτες εταιρείες διαθέτουν και χώρους με σταθμούς εργασίας στα γραφεία τους. Η δουλειά γίνεται συνήθως με πρόγραμμα που προμηθεύει η εταιρεία στους υποτιτλιστές. Σε κάποιες περιπτώσεις, δεν υπάρχει σενάριο, οπότε ο υποτιτλιστής είναι αναγκασμένος να μεταφράζει εξ ακοής. Σε ακραίες περιπτώσεις, μπορεί να μεταφράζει και να χρονίζει κάποιος γλώσσα που δεν ξέρει, π.χ. να μεταφράζει ιαπωνικούς διαλόγους έχοντας αγγλικό σενάριο.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Το κύριο πρόβλημα είναι οι χαμηλότερες αμοιβές, ειδικά στο χώρο του υποτιτλισμού τηλεοπτικών προγραμμάτων, οι οποίες παραμένουν σταθερές εδώ και πέντε χρόνια. Οι περισσότεροι υποτιτλιστές και ειδικότερα οι νέοι στο επάγγελμα αδυνατούν να επιβιώσουν έχοντας ως κύρια εργασία τους τον

υποτιτλισμό. Αυτή τη στιγμή, ένας έμπειρος και πλήρως απασχολούμενος υποτιτλιστής αναγκάζεται να παράγει και να προσαρμόζει τίτλους για 45-50 λεπτά προγράμματος την ημέρα, κατά μέσο όρο, όταν, σε κανονικές συνθήκες (8ωρο, υπεύθυνη και επιμελημένη μέθοδος εργασίας και επανέλεγχος τελικού μεταφράσματος), η ημερήσια παραγωγή του δύσκολα θα μπορούσε να υπερβεί τα 25-30 λεπτά προγράμματος.

Είναι χαρακτηριστικό ότι λίγοι είναι αυτοί που δουλεύουν χρόνια στον υποτιτλισμό, και ότι συνεχώς εμφανίζονται νέοι εργαζόμενοι, οι οποίοι λόγω των χαμηλών αμοιβών, της έλλειψης εκπαίδευσης από τις εταιρείες και των σύντομων προθεσμιών δεν στεριώνουν για πολύ στον επαγγελματικό μας χώρο.

Σπανίως υπογράφονται συμβάσεις μεταξύ εταιρείας και υποτιτλιστή. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου ακόμα και τα στοιχειώδη επαγγελματικά δικαιώματα καταστρατηγούνται μέσω εταιριών που εδρεύουν στο εξωτερικό αλλά δραστηριοποιούνται και στην ελληνική αγορά. Ειδικά το 2009 επεφύλασσε άσχημη έκπληξη για πολλούς από τους υποτιτλιστές της εταιρείας SCREEN ART η οποία, ενώ επί 1,5 χρόνο αδυνατούσε να ανταποκριθεί με συνέπεια στις πληρωμές των εξωτερικών συνεργατών και των υπαλλήλων της, οδηγήθηκε τελικά σε κλείσιμο και μεταφορά κάποιων εργασιών της στην Κύπρο, αφήνοντας μεγάλα χρέη σε υποτιτλιστές αλλά και προσωπικό στην Ελλάδα.

Αρχιετές εταιρείες αναγκάζουν τους υποτιτλιστές να υπογράφουν κείμενα παραχώρησης των πνευματικών τους δικαιωμάτων προκειμένου να συνεχίσουν να εργάζονται σ' αυτές. Κατά συνέπεια αν μια ταινία προβληθεί για δεύτερη φορά σε κάποιον τηλεοπτικό σταθμό, ο υποτιτλιστής δεν έχει περαιτέρω οικονομικό όφελος. Ακόμα, πολλές εταιρείες αρχειοθετούν τους υπότιτλους των ταινιών, σειρών, κ.ο.κ., που τους παραδίδουν οι υποτιτλιστές με σκοπό να τους χρησιμοποιήσουν και στο μέλλον χωρίς την άδεια του δημιουργού τους.

Τακτική ορισμένων καναλιών ή και εταιρειών υποτιτλισμού είναι να μην αναφέρεται καν το όνομα του υποτιτλιστή στο τέλος, παρά μόνο το όνομα της εταιρείας υποτιτλισμού, κάτι που καταπατά και το στοιχειώδες δικαίωμα της αναγνώρισης πνευματικού έργου.

Επίσης, λόγω της πίεσης χρόνου και της λογικής της συμπίεσης των εξόδων, συνήθως δεν υπάρχει επιμελητής/διορθωτής. Έτσι, ο υποτιτλιστής πιέζεται να παραδίδει όσο το δυνατόν διορθωμένο κείμενο, πέρα από τα λογικά όρια που θα περίμενε κανείς. Η τακτική αυτή έχει ως συνέπεια τις πρόχειρες και κακοδουλεμένες μεταφράσεις που παρακολουθούμε καθημερινά στις τηλεοπτικές μας οθόνες. Όμως, παρά τα λάθη και τα μαργαριτάρια, οι εταιρείες υποτιτλισμού, τα τηλεοπτικά κανάλια και οι εταιρείες διανομής παραμένουν ευχαριστημένες έχοντας ως αρχή τη μεγιστοποίηση της κερδοφορίας τους εις βάρος της ποιότητας του παραγόμενου προϊόντος!

Κι όλα αυτά συμβαίνουν τη στιγμή που τα "παραδοσιακά" κανάλια μέσα στην τηλεοπτική σεζόν 2008-2009 άρχισαν να μεταδίδουν περισσότερες ξενόγλωσσες σειρές και ταινίες (αντικαθιστώντας έτσι τις ακριβότερες ελληνικές παραγωγές) και έχουν εμφανιστεί στην αγορά νέες εταιρίες που προσπαθούν με εναλλακτικά μέσα (ψηφιακή τηλεόραση, διαδικτυακή τηλεόραση μέσω εταιριών τηλεφωνίας, κ.ο.κ.) να κερδίσουν ένα μερίδιο του τηλεοπτικού και όχι μόνο κοινού.

Με δεδομένα, αφενός, την αύξηση της ζήτησης για τη δουλειά του υποτιτλιστή και, αφετέρου, τις ολοένα επιδεινούμενες εργασιακές συνθήκες των υποτιτλιστών (τον τελευταίο καιρό μάλιστα, όλο και περισσότερες εταιρείες κλείνουν ή «πτωχεύουν» για να ξανανοιξουν παραδίπλα με άλλη επωνυμία, ενώ πολλοί συνάδελφοι απολύονται ή χάνουν τα δεδουλευμένα τους), το πρώτο που έχουμε να κάνουμε είναι να βγούμε από την αφάνεια, να αναγνωριστούμε και να αρχίσουμε να διεκδικούμε συλλογικά και αποφασιστικά τα δικαιώματά μας.

Σύλλογος Μεταφραστών – Επιμελητών – Διορθωτών (ΣΜΕΔ)
Μαυρικίου 8 & Μαυρομιχάλη, Νεάπολη Εξαρχείων

<http://syllogosmed.blogspot.com>
syl.smed@gmail.com